

MOJA LJUBA ŠOLA

Moja šola me je sprejela večkrat. Najprej kot učenka, nato kot mamica dveh otrok in končno kot ravnateljico. Nikoli ni šlo ravno gladko. Ko me je oče peljal na vpis in sva korakala po dolgi makadamski poti čez travnike, me je bolela noga. Ni bilo prav dolgo, ko so mi zašili veliko rano, ki je bila posledica grdega padca s kolesom - dirkanje s prijateljki bi se lahko izšlo še slabše.

Toda prvi razred je bil res lepo obdobje, z najboljšo učiteljico, gospo Vehovarjevo. Še danes jo lahko dam za zgled vsem pedagogom. Po mojem četrtem razredu smo se preselili na drug konec Ljubljane, na Vič, kjer sem preživela najstniška in študentska leta. Drugič sem se srečala z mojo ljubo šolo, ko sem po končanem študiju in rojstvu dveh otrok iskala službo. Nisem je dobila. Niti na razgovor me niso povabili. Morda je bolje - na razgovoru v neki drugi šišenski šoli so mi rekli, da je dober učitelj komunist, pa sem jim povedala, da potem najbrž nikoli ne bom učiteljica. Bilo je tako obdobje.

Po osemnajstih letih bivanja na Viču sem se z družino vrnila v Šiško. Ob vpisu prvega otroka v šolo so mi povedali, da je Osnovna šola Zvonka Runka, kot se je takrat imenovala, preveč napolnjena, da bi vzeli moja dva otroka in zato so me želeli poslati na sosednjo šolo. Vztrajala sem, da moja otroka sodita v to šolo, ne nazadnje, ker živimo v šolskem okolišu, predvsem pa zato, ker je to moja ljuba šola. Svetovalna delavka se potem ni kaj dosti upirala in otroka sta začela obiskovati prvi razred in tudi zaključila šolanje v osnovni šoli Spodnja Šiška. Tako se je namreč preimenovala, ko je šišenska skupščina v paketu preimenovala vse šišenske šole in jim namesto herojskih imen dodelila ledinska imena. Tako je vrnila moji ljubi šoli staro ime. Vesela sem, da sem soodločala o tej zadevi v šišenski skupščini, izvoljena kot delegatka na prvih demokratičnih volitvah v Sloveniji po drugi svetovni vojni.

Po nekaj ustvarjalnih letih poučevanja na Osnovni šoli Majde Vrhovnik sem se odločila kandidirati za ravnateljico na moji ljubi šoli. Prestati sem morala zahtevno zaslišanje pred številčno komisijo in glasovanje treh zborov šišenske skupščine. Presenetljivo je bilo zelo malo glasov proti. Razen takratne liberalne demokracije so me podprle vse stranke pa še liberalci niso znali povedati prav dobro, zakaj so se tako odločili.

Moje prvo leto ravnateljstva je bilo težko. Zaradi nahrbtnika, ki sem ga nosila, v njem pa so bile napredne metode poučevanja iz osnovne šole Majde Vrhovnik in odnosa do učencev. Nisem mogla sprejeti za moje pojme preveliko količino slabih ocen, ki so bile podeljene učencem, nisem mogla sprejeti tega, da niso bili vsi zaposleni prepričani, da so tam zaradi učencev. Nekaj učiteljev je odšlo zaradi nestrinjanja z menoj, nekaj jih je odšlo v pokoj in nekaj v podjetniške vode. Z ostalimi učitelji sem našla skupni jezik, tudi zato, ker sem se naučila, da se spremembe uvajajo postopno, četudi se zdi, da se zelo mudi. S temi učitelji in še mnogimi, ki so prišli v naslednjih letih, sem ustvarila čudovito šolo, kjer so bili učenci sprejeti, kjer so učitelji dali vse od sebe, in kjer so od učencev zahtevali in jim tudi pomagali, da izrazijo vse svoje potenciale. Osnovna šola Spodnja Šiška je res dobra šola, tudi zato, ker je izbrala razvoj, ne lagodnega udobja.

Toda vedno ni bilo tako. Prav na začetku, ko sem avgusta 1991 prvič vstopila v zgradbo kot ravnateljica, me je nad pomožnimi vrati, ki so služila kot glavni vhod, pričakal pol metra velik grafit Welcome to Hell. Skozi odluščeno fasado stare zgradbe šole je gledala opeka, okna na novem delu, prizidku, so bila povsem dotrajana, stene v notranjosti počeckane z grafiti, marsikdaj se je našel še žaljiv napis v zvezi s kakšnim učiteljem. Prizidek, zgrajen v sedemdesetih letih, je bil grda, nedokončana skulptura, ki se v ničemer ni ujemala s staro zgradbo. Na igrišču je bila komaj leto dni stara ograja prerezana na številnih koncih, zelenice ob šoli pa so dajale videz asfalta. Učenci so po celi šoli hodili v čevljih in v deževnih dneh puščali za sabo blatne sledi. Tistega leta so ob Dnevu samostojnosti in enotnosti vandali razbili polovico okenskih stekel. Moj prvi ukrep je bil ukaz, da morajo

učenci hoditi po šoli v copatih. Temu so se sprva hudo upirali, toda vztrajala sem. Mnogo kasneje sem srečala tedaj že odraslo učenko, ki je imenoval ta ukrep »reforma«. Toda prva reforma je v resnici šele sledila. Vsebovala je prvo načelo: na prvem mestu je otrok, kar pomeni, da sem vodila učitelje skozi razmišljanja o tem, da ima vsak otrok svoj potencial, in da ga je potrebno najti. Mnogi čudoviti učitelji so tu naredili pravi čudež. Drugo načelo je bilo: vsakdo je odgovoren za svoja dejanja in ima polno možnost odločitve, kaj bo storil, vsekakor bo prevzel posledice. Tretje načelo je bilo spoštovanje. Spoštovanje učencev do učiteljev in vseh zaposlenih, spoštovanje do sošolcev, spoštovanje učiteljev do učencev. Zadnje načelo, toda izjemno pomembna je bila vera v starše. To je zavedanje in priznanje, da vsaka mati in oče želita svojemu otroku najboljše, da sicer včasih starši niso najbolj večji in spretni pri vzgoji, toda zato smo bili tam, da smo jim tudi pri tem pomagali. Toda tudi za starše in nas, zaposlene, je veljalo načelo odgovornosti. V štirinajstih letih se je razsuta šola iz vandalističnega poligona brezupa spremenila v šišenski grad, kot so jo znali imenovati. Resnici na ljubo je potrebno povedati in v bran vzeti moje predhodnike, da so imeli vsaj pri vzdrževanju stavb precejšnje probleme. Denar, ki je bil takrat namenjen šoli, so do osamosvojitve in izhoda iz socializma delavci socialistično samoupravno delili na materialne stroške in sredstva plače. Seveda so se vedno samoupravno odločili za več plače in manj vzdrževanja. Rezultat je bil razsulo.

V štirinajstih letih mojega dela je bila Osnovna šola Spodnja Šiška povsem prenovljena, dobila je nova vrata učilnic, vse učilnice in upravni prostori so dobili novo pohištvo, nekoč povsem zanemarjena okolica, kjer so vandali dnevno pulili ograjo in vrtne klopi, teptali novo posajene grmičke, se je spremenila v pravi arboretum, otroci so imeli svoj vrt, počečkana in preluknjana fasada je bila povsem prenovljena, nad prizidkom smo zgradili novo, menda največjo osnovnošolsko knjižnico v Sloveniji. Jaz mislim, da tudi najlepšo. V napotkih arhitektom sem želela, da vdahnejo zgradbi Plečnikove elemente, saj je opečnata fasada prizidka nekoliko spominjala na notranjost bližnje cerkve sv. Frančiška, ki jo je zasnoval Plečnik. Balkon, stebri polic v knjižnici so v Plečnikovem slogu. Še danes sem hvaležna za to knjižnico takratni mestni oblasti in pristojnemu oddelku za šolstvo.

Toda najlepše stvari so se zgodile v sami šoli. Prvi v Sloveniji smo pričeli z uvajanjem elementov Montessori pedagogike v šolo, za katero sem prepričana, da je najboljša pedagogika. Tudi rezultati učencev, ki so bili udeleženi v tem projektu, so bili bistveno boljši od rezultatov povprečnega učenca. Ti učenci so v povprečju obiskali knjižnico sedemkrat več in tam študirali ter si izposodili trikrat več knjižnih gradiv kot drugi učenci, izkazovali so trikrat boljšo bralno pismenost kot ostali, imeli so boljše ocene pri matematiki in drugih predmetih. V Ljubljani danes deluje odlična zasebna Montessori šola. Da bi v javno šolo uvedli Montessori kurikulum, mi ni uspelo niti kot ravnateljici, niti kot generalni direktorici za vrtce in osnovno šolstvo ali državni sekretarki na Ministrstvu za šolstvo. Slutila sem pritiske tvorcev devetletke, dokazati jih nisem mogla. Danes sem prepričana v to. Projekt devetletke je bil predrag, osebni prestiž tvorcev pa prevelik. Danes sem tudi prepričana, da je bil projekt devetletke povsem zgrešen. Nobene potrebe ni, da gredo otroci tako zgodaj v šolo, še manj potreben je bil diskriminatorni nivojski pouk, ki je ločil otroke pri vseh urah matematike, slovenščine in tujega jezika. Dokaz za to so bili veliko boljši rezultati bralne pismenosti enako starih učencev v Sloveniji (poročilo o bralni pismenosti 2007), ki niso bili vključeni v projekt uvajanja devetletke kot devetletkarjev ter uničujoče poročilo Unesca 2011 o škodljivosti nivojskega pouka. Dokaz za neuspeh devetletke je nenazadnje tudi izjemno naraščajoče število staršev, ki želijo zadržati otroka še eno leto več v vrtcu pred vstopom v šolo. Še danes pa sem prepričana, da bi možnost izvajanja alternativne pedagogike morala imeti tudi javna, ne le zasebna šola. Toda do take demokracije v Sloveniji, kjer bi javna osnovna šola ponujala več kot en državni kurikulum, smo očitno še daleč.

V Osnovni šoli Spodnja Šiška je začela prvič v Sloveniji delovati mednarodna osnovna šola. Sestavili smo svoj kurikulum mednarodne osnovne šole in svoja spričevala, učiteljica pa je poučevala v angleškem jeziku. Žal je bila šola takrat že premajhna za polno postavitev celotne vertikale, zato smo jo preselili in začela je delovati pod okriljem Osnovne šole Danile Kumar. Danes je osnovna mednarodna šola v Sloveniji samostojna, mednarodno priznana šola. Temelje ima v osnovni šoli Spodnja Šiška.

Poseben dosežek mojih mandatov v šoli je bil vzgojni načrt. Nismo več uporabljali opominov, ampak sistem odgovornosti in zavez. Temu smo bili zavezani vsi, učitelji, učenci in starši. Pri vzgoji pa smo tudi veliko težo dalo domoljubju in spoštovanju drug drugega. Imeli smo projekt kulturne vzgoje, po kateri smo vsakega otroka izobrazili o zgodovini in umetnosti arhitekture v Ljubljani in otroke redno vodili v času podaljšanega bivanja po arhitekturnih in kulturnih znamenitostih Ljubljane, pa tudi to, da je vsak učenec v času svojega šolanja najmanj trikrat obiskal Narodno, Moderno ali kakšno drugo galerijo. Narodna galerija je šoli dala posebno priznanje v obliki umetniškega dela kot šoli, ki jo je v Sloveniji največkrat obiskala. Imeli smo pouka za nadarjene, sama sem vodila skupino nadarjenih, ki je redno pripravljala gledališke predstave v angleščini. Ostale kolegice in kolegi s o mi pri tem pomagali z likovno sceno in glasbo. Temu danes stroka reče medpredmetno povezovanje. Toda češnja na torti je bila, da so se pravzaprav vsi otroci tega letnika - razreda, na tak ali drugačen način vključili v igro, vsak po svojih zmožnostih. Redno smo izvajali prečudovite božične koncerte v prelepi šišenski cerkvi in imeli tri ali včasih celo štiri zборе, razstavljali smo v Evropskem parlamentu v Bruslju. Imeli smo likovne taborne in izlete po Evropi s pevskega zbori. Izvajali smo projekt Tempus, ki je opolnomočil učence v naravoslovju. Bili smo tudi poredni, nadarjenim učencem smo dovolili, da so se vključevali pri posameznem predmetu k pouku v višjem razredu. Sestaviti urnik je bil zaradi take personalizacije problem. Še večji problem bi bil, če bi kdo zaradi tega poklical inšpekcijo. Ampak za take poteze mi nikakor ni žal. Še danes bi to počela. Moja globoka hvaležnost gre kolegicam in kolegom, da smo te in še mnogo drugih projektov odlično izpeljali. Težko je izpostavljati posamična imena kolegic in kolegov, vseh zaposlenih, toda v tistem letu, ko sem odšla, so bili vsi izjemni. Z nekaterimi se še danes redno srečujem, z vsemi pa se ustavim v prijetnem pogovoru, če se mimogrede srečamo.

Dolgih štirinajst let sem bila ravnateljica na Osnovni šoli Spodnja Šiška. Ko je bilo najlepše, me je usoda popeljala na mesto generalne direktorice za vrtce in osnovno šolstvo na Ministrstvu za šolstvo. Šla sem v upanju, da lahko naredim v šolstvu to, kar smo naredili v Osnovni šoli Spodnja Šiška, Šišenski grad, kot so mi duhovito na spominsko priznanje zapisali kolegi, ko sem odhajala. Mnogo pomembnih stvari sem lahko uresničila: vključila v zakon o osnovni šoli vzgojni načrt, razvedenila nivojski pouk z vpeljavo heteorgenih manjših skupin namesto nivojskih, vpeljala vanj tudi manj všečne a potrebne in koristne ukrepe, kot je ukrep ponavljanja tudi v prvem triletju in možnost prešolanja disciplinsko težavnega učenca na drugo osnovno šolo brez soglasja staršev. Vpeljava drugega tujega jezika kot obveznega v osnovni šoli je bila plod široke razgledanosti in vpetosti v evropske izobraževalne procese takratnega ministra, dr. Milana Zvera. Idejo sem takoj posvojila. Tudi zato, ker smo v OŠ Spodnja Šiška vodili toliko fakultativnega pouka tujih jezikov. V zakon sem umestila fleksibilni predmetnik, prehajanja med razredi pa nisem mogla. Mi je pa uspelo umestiti v zakon o otrocih s posebnimi potrebami možnost prehajanja otroka iz prilagojenega programa v »navaden« osnovnošolski program pri posameznih predmetih. Ne glede na to, da je človek na odločilnem položaju, da ima podporo ministra, velikega dela stroke, pa interesno zaledje še vedno lahko blokira zelo dobre rešitve, če ne drugače pa z medijsko gonjo.

Ko je vlada Janeza Janše 2008 izgubila volitve, sem odšla s tega mesta za dve leti na Zavod za šolstvo, kjer sem lahko na terenu spremljala rezultate »svojih« zakonskih sprememb. Odlično sem sodelovala z gorenjskimi ravnatelji in se težko poslovila od njih, ko sem odšla

za direktorico Cirus Kamnik na čudovito delo z mladimi gibalno oviranimi učenci in dijaki. Ko sem leta 2012 postala državna sekretarka na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, so me pretekle izkušnje spremljale in bogatile. V tistem letu sem pri spremembah v šolskem delu zloglasnega ZUJF a dodala še dokončen položaj heterogenih skupin v osnovni šoli ter v šolski koledar dodala določilo, da se pouk ne sme začeti pred pol osmo uro. Ko bi ne imela ravnateljskih izkušenj, bi me morda lahko še prepričali, da je nemogoče sestaviti tak urnik, tako me pa niso mogli. Vse zakonske spremembe, ki sem jih vključila v besedila zakonov, minister in vlada potrdila, parlament pa sprejel, še vedno stojijo. Razen oviranja pri drugem tujem jeziku, v obliki ustavitve poskusa 2011, pa še ta se sedaj vrača. Je bil pač takrat prehud zalogaj za intelekt nekaterih odločevalcev, ki so nasledili moj ali višji položaj.

Trenutno se ukvarjam z digitalizacijo vodenja in upravljanja v šolstvu, kar naj bi ravnateljem in učiteljem prineslo bistveno olajšanje birokratskega dela. Tega ne bi mogla učinkovito početi, če ne bi bilo za mano toliko raznolikih izkušenj, predvsem pa časa in dela v Osnovni šoli Spodnja Šiška. Danes, ko se peljem mimo moje ljube šole, kjer je nekoč pri hišniku moj ded spoznal mojo babico, šole, ki jo je obiskoval moj oče, moji otroci in jaz sama, šole, ki sem jo vodila, čutim globoko hvaležnost. Ne le zaradi množice odličnih rezultatov, ki smo jih dosegli skupaj z učitelji, z razumevanjem in pomočjo staršev, z dobro voljo in odgovornostjo učencev, z razumevanjem in pomočjo ustanovitelja. Predvsem zaradi ljudi, učiteljev. Pa ne le zaradi vseh, ki so se z menoj neutrudno, z entuziazmom prebijali skozi težave, na katere smo naleteli in se na koncu veselili rezultatov, temveč tudi zaradi tistih, omahujočih, ki so me opominjali na to, kar še ni bilo dobro, tudi tistih, ki so odšli. Naštevaje vsakega posebej, ki smo v teh letih soustvarjali, bi bilo predolgo. Vsak zase zagotovo dobro ve, koliko in kaj je naredil in je lahko ponosen. Želim pa dodati le eno izjemo, zapis imena osebe, ki mi je ves čas stala ob strani, mi brezpogojno pomagala, me spodbujala in me tudi prenašala v moji morebitni prezahtevnosti, preveliki hitrosti, mi prijazno in nevsiljivo svetovala. Posebna zahvala gre moji dolgoletni pomočnici, Jožici Pezdir. Njej gre gotovo velik del zasluge, da šola še naprej ostaja ambiciozna, razvojna, kakovostna in lepa.

Osnovna šola Spodnja Šiška nadaljuje odlično delo. Dovolj učencev je, sloves šole ostaja in se nadgrajuje, Slovenija je zaradi tega boljša. Vse dobro, moja ljuba šola!

Oktober 2018
Mojca Škrinjar